

mas modernista épület, egy kivételesen jószemű alkotó s egy társadalmi szerepét érdemtelenül elvesztő funkcionalitás minden igyekezet ellenére sem szürreális találkozása ez a mai kor digitális vágóasztalán. *Kultúra és szabadság*: a cím igen pontos, hiszen a művelődési házak voltak a független filmes fesztiválok, filmklubok, alternatív bemutatók helyszínei, s ez részben ma is így van, vagyis tekintetjük a tömegmédiák állampolgárokat otthon tartani igyekvő elhatalmasodása elleni szabadság-központoknak is ezeket az intézményeket. Mindenesetre Fogarasi filmje (és filmjének sikere) azt látszik bizonyítani, hogy Kelet-Európa talán nem csak az itt élők számára érthető.

Az utóbbi kijelentés mellé argumentációként felsorolható lehetne a nemzetközileg talán legismertebb, Magyarországon élő dolgozó, Erasmus díjjal kitüntetett művész, FORGÁCS PÉTER munkásságának több darabja. Az 2009-es Velencei Biennále magyar pavilonjába az ő installációja került. Művei közül a *Privát Magyarország* sorozat darabjain túl a talán legösszetettebb, a filmként, kiállításként, interaktív World Wide Weben is megjelenő komplex archívumként megvalósított *A dunai exodus* érdemes itt kiemelni.³³ A zsidó és a német exodus párhuzamai, Andrásovits kapitány dunai hajóján készült filmjei, a felkutatott szereplők publikált naplói kivételesen árnyalt és összetett képet nyújtanak azok számára, akik nem csupán az elmúlt húsz év, hanem a 20. század (kelet-) európai történetére, s egy aktuális, érvényes kelet-európai művész gondolkodásmódra is kíváncsiak.

Budapest, 2009 augusztusa

33 A művet Magyarországon a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum mutatta be 2006. február 9. és március 19. között. <http://www.danube-exodus.hu/>

Kopper Judit

A VIDEÓ ÉS A MÉDIA VILÁGA

1988–2009

■ A rendszerváltás hajnalán indult a Magyar Televízió *Videovilág* című, havonta egyszer, késő esténként jelentkező sorozata.

A műsor egyedülálló jelenségnek számított Közép- és Nyugat-Európában egyaránt, hiszen a videó húsz évvel ezelőtti elterjedése többet jelentett egy új mozgóképes technika megjelenésénél. A robbanásig feszült politikai mezőben a hivatalosan nem ellenőrizhető privát kézi kamerák felvételi lehetőségei megbénították a cenzúrát. Mindenki dokumentálta a tüntetéseket, azok szétverését, beszédeket, tömeggyűléseket, vagy akár csak a televíziós közvetítéseket.

Így indult a FEKETE DOBOZ néven elhíresült alkotócsoport működése is, amelynek mind a mai napig felbecsülhetetlen értékű kordokumentumai, felvételei nélkül a közelmúlt történelmének megismerése igencsak hiányosnak bizonyulna.

Dagadtak a házi archívumok, elindult a kazeták csereberélése, másolása, illegális terjesztése. Nemcsak a politikai videók voltak kelendőek, de a nehezen beszerezhető művészfilmek, pornó-, illetve horrorkazetták másolásából is jól megéltek a két-három VHS lejátszó összekapcsolásából élő házi videó másolók. (Jól látható ennek a foglalkozásnak óriási meggazdagodást biztosító lehetősége és ezzel egy időben, a rendőrségi lebukástól való folyamatos fenyegetettség veszélye a DÁRDAY-SZALAI páros *Dokumentátor* (1988) című filmjében.)

A független dokumentátorok mellett a nyolcvanas évek végén már hazánkban is megjelentek a videóművészek. Azok, akik az ecsetet a kamerával helyettesítették, és kíváncsiak kísérleteztek a könnyen kezelhető kamera és a leegyszerűsödött forgatás segítségével az új műfajjal.

Az 1980-as években az új művészeti ág kivívta a bemutatkozási lehetőséget a nemzetközi porondon, és elindultak Európában a videófesztiválok – Osnabrück, Hága, Berlin –, melyeken a kísérletező művészek, híres és nagynevű teoretikusok meghívásával ankétokkal egybekötött többnapos találkozókra mutatták be műveiket. A nagy képzőművészeti seregszemlék kurátorai pedig a hagyományos táblaképek és szobrok bemutatása mellett egyenrangú, sőt inkább kitüntetett figyelemmel üdvözölték a videóművészet jeles képviselőinek munkáit. A különösen a nagy sztár, a videópapa, NAM JUNE PAIK nélkül például szinte elképzelhetetlen volt ekkor már képzőművészeti seregszemle.

A komputer elterjedése is erre az időre esik. Ha nem is azonnal, de igen rövid idő alatt a nemzetközi élvonalba kerültek a magyar komputergrafikusok, -zenészek, és -animátorok. Linzben 1979 óta rendezik meg a világ komputer művészeinek seregszemléjét, ahol mind a mai napig neves teoretikusok meghívásával vizsgálják a tudomány és a művészet egymásra hatását, valamint évente kiadják a Prix Ars Electronica díjat a folyamatosan bővülő kategóriák legjobbjainak. A kilencvenes évek elején pedig már a magyar érdeklődők is találkozhattak a C3 jóvoltából a videó és a komputerművészet legfrissebb eredményivel a Múcsarnokban megrendezett kiállításokon, ahol nemzetközi előadók segítségével elemezték a művészet, technológia, tudomány vagy akár a politika határmezsgyéit.

A *Videovilág* és később a *Médiamix* műsor ebben a politikai, művészeti, technikai és szellemi robbanásban született, és igyekezett közvetíteni és követni a hazai és nemzetközi eseményeket, eredményeket. Sokszor vállalt fel a közvetítésen

